

Mo i Rana, 24.03.2025

KONSEK TRØNDELAG IKS
Postboks 2564
7735 STEINKJER

Unntatt offentlighet -Offl. § 24 1. ledd

Saksnummer og dokumentnummer
2022/9868-13

Avdeling/saksbehandler
HO/1-15258

Deres referansenummer

Skriftlig tilbakemelding KU-sak 06/25

Kontrollutvalget vedtok i sak 06/25 20.2.25 at: «*Kontrollutvalget ber kommunedirektøren gi en skriftlig orientering til sekretariatet innen den 27. mars 2025 og en muntlig orientering i kontrollutvalgets møte 10. april 2025 om kommunens bruk av tvang overfor sårbare grupper, og hvordan kommunen sikrer at det er forankret i gyldige vedtak og rutiner.*» Foranledningen er opplyst å være en sak som var omtalt i Rana Blad 20. januar 2025, hvor Statsforvalteren i Nordland har behandlet en sak fra et av sykehjemmene i Rana.

Bruk av tvang i helse- og mestringstjenestene kan skje etter Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester mm (helse- og omsorgstjenesteloven) kapittel 9 (psykisk utviklingshemming) eller kapittel 10 (rusmiddelavhengige), samt etter Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven) kapittel 4a (demenssykdom). Kommunen har i dag aktive tvangsvedtak innenfor de tre områdene, hver med spesifiserte underliggende tvangstiltak. Det kan i tillegg oppstå situasjoner hvor det gjøres tvangsvedtak rett før eller rett etter en hendelse (nødverge). I begge situasjoner skal bruk av tvangstiltak dokumenteres i pasientjournal når de brukes. Siden vedtak under kapittel 10 i helse- og omsorgstjenesteloven i all hovedsak gjøres av Barneverns- og helsenemnda i Nordland, har vi i vårt svar konsentrert oss om vedtak etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4a og helse og omsorgstjenesteloven kapittel 9, som gjøres av kommunen.

Bruk av tvang overfor enkeltindivider er inngripende. Det er likevel viktig å påpeke at av og til er tvangstiltak viktige for å få utført helt alminnelig personlig pleie, helse og tilsynsoppgaver som andre innbyggere håndterer selv. Det kan være tannpuss, ernæring, vask og påkledning, men det kan også være langt mer krevende situasjoner. Derfor er det viktig å få frem at området «bruk av tvang», er godt regulert i lovverket og at kommunen har rutiner for hvordan de aktuelle kapitlene kan brukes. Det gjøres alltid en faglig vurdering, kvalitetssikring i lederlinjen og man innhenter medisinsk eller juridisk kompetanse når det er nødvendig før et tvangsvedtak fattes. Forslag til tvangsvedtak, sendes

alltid til Statsforvalteren i Nordland for stadfestelse, før kommunen kan iverksette – med mindre det er dokumenterte behov for å gjøre tiltak allerede før stadfestelsen er gjort.

Det er mange forhold som skal vurderes og dokumenteres før man gjør et tvangsvedtak. Vurderingene skal ligge i vedtaket. Det er forskjell på et vedtak som gjøres på forhånd og er gjeldende over litt tid, og et vedtak som gjøres knyttet til en nødvergesituasjon (enkeltstående hendelse der og da, hvor for eksempel pleier har måttet gripe inn).

Se vedlegg for overordnet forklaring til bruksområder og hensyn som må tas ved tvangsvedtak ihht. pasient- og brukerettighetsloven kap. 4A helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9 eller 10, samt psykisk helsevernloven kap. 3. Veiledere og rundskriv til de aktuelle tvangsbestemmelser utarbeidet av Helsedirektoratet som ligger også vedlagt.

Kommunen har over mange år hatt nedskrevne rutine for hvordan vi skal forholde oss til bruk av tvang. I tillegg skal lovtekst, forskrifter, rundskriv og veileder alltid brukes når man gjør et tvangsvedtak, og man skal søke medisinsk eller juridisk bistand når det er behov for det. Rutiner, lov og forskrift er gjort kjent i tjenesten for de som jobber med dette. Etter innføringen av kvalitetssystemet EQS, er rutinene tilgjengeliggjort der i tillegg til at det gjøres opplæring og oppfrisking for aktuelle ansatte. Noen rutiner ligger i pasientjournalssystemet fordi det er mer hensiktsmessig.

Når det gjelder den konkrete saken som er foranledningen til kontrollutvalgets spørsmål, så ble det etter tilsyn påpekt at kommunen:

- I visse tilfeller har handlet uten gyldig tvangsvedtak, med bakgrunn i at den tvungne helsehjelpen ikke var detaljert nok beskrevet i vedtaket.
- I visse tilfeller, ikke har gjort og dokumentert tvangsvedtak i pasientjournal etter en nødvergesituasjon.

Statsforvalteren gav pålegg om å oppdatere rutinene for å

- sikre at tvangsvedtak detaljerer den faktiske helsehjelpen som må gis under tvang
- sikre at det gjøres vedtak om tvang etter en nødvergesituasjon.
- sikre at all bruk av tvang dokumenteres i pasientjournalen når den utføres, eller straks etter.

I tett dialog med sykehjemslege, er rutinene nå oppdatert og det er gjort kompetanseheving (internundervisning) på området, og tjenesten følger saken opp videre. Saken er ikke avsluttet fra Statsforvalteren enda, og kommunen vil følge opp eventuelle henvendelser eller ytterligere pålegg og innspill fra Statsforvalteren.

Kommunedirektørens vurdering er at kommunen har gode rutiner og god kunnskap om dette området, men at det likevel har vært behov for både presisering av rutiner og ikke minst sikring av

kompetanse på området. Dette er et komplekst og inngripende område, og den nevnte tilsynssaken har gitt oss nyttige innspill til å ytterligere forbedre rutiner og kompetanse. Vi opplever god dialog med Statsforvalteren både i denne saken og i tilsynssaker generelt.

Til møtet i kontrollutvalget den 10. april 2025 møter Anne Lise Solberg fagsjef helse og pleie og Ann-Marit Tverå fagsjef psykisk helse og miljøterapi. Vi ber om tilbakemelding om tid og sted for orienteringen.

Med vennlig hilsen

Sissel Karin Andersen
Kommunaldirektør helse og mestring

Brevet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Vedlegg

1	Oversikt over lovverk ved bruk av tvang i helsetjenestene	Offl. § 24 1.
ledd
2	Rundskriv - Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming	Offl. § 24 1.
ledd
3	Veileder - Etablering og opphør av tvungent psykisk helsevern kap. 3	Offl. § 24 1.
ledd
4	Veileder - Helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse som motsetter seg helsehjelpen mv.	Offl. § 24 1.
ledd
5	Veileder - Tvangstiltak overfor personer med rusmiddelproblemer	Offl. § 24 1.
ledd

Kopi til: